

FELDBALLE-TAASTRUP

EN HISTORISK OVERSIGT

Vi regner i dag Feldballe og Taastrup for ét sammenhængende bysamfund. Alle foreninger i området henvender sig til begge bysamfund. Revyforeningen har endda taget skridtet fuldt ud og sat de to navne sammen til Felstrup. Beboerforeningen har derimod taget navnet Feldballe-Taastrup Beboerforening.

Men fra gammel tid har der været tale om to meget forskellige samfund. Hovedvejene gik øst-vest med Møllerup som det naturlige centrum. Begge samfund var i tæt kontakt med Møllerup – men ikke med hinanden.

Også på anden vis adskilte de to bysamfund sig markant fra hinanden. Feldballe er et gammelt gårdmandssamfund, absolut det fornemste af de to. Her lå kirken, hvilket markerede, at det var hovedbyen i sognet.

Taastrup er fra gammel tid et samfund, hvor mange små ejendomme med dårlig jord gjorde det nødvendigt at supplere indkomsten ved at arbejde på den nærliggende herregård, altså Møllerup. Taastrup havde gårde, men var især et husmands- og landarbejdersamfund.

Under de religiøse og politiske bevægelser i 1800-tallet var Feldballe først ved at udvikle sig i grundtvigiansk retning, men den indre-missionske præst Axel Busch, der virkede i sognet fra 1888 til 1893, bragte den indre-missionske vækkelse til byen. Kejlstrup og Feldballe blev vækkelsens centre. Derimod bed missionen ikke på husmænd og landarbejdere i Taastrup.

Det første missionshus i sognet blev opført i Kejlstrup i 1891, i 1929 kom missionshuset i Feldballe til.

Taastrup blev aldrig missionsk. Her opførtes i stedet et forsamlingshus i 1898. Mange er historierne om karlene fra Feldballe, der måtte snige sig af sted til ballerne i forsamlingshuset i nabobyen, for den slags var anset som syndigt i det missionske Feldballe, og forsamlingshuset i Taastrup betragtedes som syndens hule. På samme måde måtte den ene missionske gårdmandsfamilie i Taastrup gå ”spidsrod” for hånlige blikke, når de gik til missionsmøder i Feldballe.

Til aktiviteterne i forsamlingshuset hørte også gymnastikken – derfor opstod områdets gymnastikforening naturligt nok her: TGF, Taastrup Gymnastikforening.

I første del af 1900-tallet kunne der ikke købes spiritus i Feldballe. Også den vare måtte man snige sig til købmanden i Taastrup for at få fat i.

Feldballe blev politisk enten Venstrepræget, eller præget af Indre Missions modstand mod at deltage i politik.

Taastrup var derimod hjemsted for Det radikale Venstre og Socialdemokratiet. Taastrup Landarbejderforening dannedes så tidligt som 1915. Den socialdemokratiske partiforening havde dog hjemsted i Feldballe.

Da Feldballe sognekommune blev slået sammen med Thorsager-Bregnet sognekommune til Rønde Kommune i 1968, kunne der blive to pladser til FeldballeTaastrup i den nye kommunalbestyrelse. De to pladser blev typisk besat af en Venstremand og en radikal eller socialdemokrat. Selv om de valgte ikke lige passede til det beskrevne mønster (Venstre var repræsenteret af Magnus Udsen fra Taastrup, Socialdemokratiet af Åge Degn fra Feldballe), så var der ingen tvivl om, at de fleste Venstrestemmer kom fra Feldballe, mens de radikale og socialdemokratiske kom fra Taastrup.

Skolen kom til at ligge i kirkebyen Feldballe. Da der skulle bygges centralskole i sognekommunen i 1955, kom den selvfølgelig også til at ligge i Feldballe. Det medførte at Taastrup Gymnastikforenings baner til håndbold og fodbold kom til at ligge i Feldballe, ligesom idrætshallen, der opførtes i 2004, naturligvis blev opført i tilknytning til skolen i Feldballe.

Feldballe var og blev det økonomisk stærkeste af de to samfund. Derfor var der flest forretninger her. I 1900-tallets første halvdel kunne Feldballe mønstre både brugsforening, grundlagt 1915, og tre købmandsforretninger, mens Taastrup kun havde en enkelt købmand – til gengæld en stor og betydningsfuld købmansgård med købmand Haagensen.

Feldballe havde desuden posthus, sparekasse (1905), politibetjent, bager, skrædder og karetmager.

Uanset hvor tæt de to samfund i dag er groet sammen, så har der altså historisk set været tale om to samfund med hver deres særpræg. Sammenvoksningen begyndte med den nye Ebeltoftvej, der bandt de to byer sammen trafikalt, men det kom til at tage lang tid, før den halve kilometer mellem dem også blev overvundet mentalt.

Når der skal gives en oversigt over Feldballe-Taastrups historie, så er det med andre ord nødvendigt for størstedelen at behandle dem hver for sig.

FELDBALLE I MIDDELALDEREN

Navnet Feldballe kendes første gang i 1220, hvor det staves Fellæbalg. Forstavelsen kommer af det gammeldanske ord fællæ, der betyder ”et område med meget fældet træ”, med andre ord en skovrydning. Sidste stavelse har den gammeldanske betydning ”en afrundet langstrakt bakke”, med andre ord helt det samme ord som det moderne danske ord for en vis legemsdel, der jo også er en slags ”afrundet bakke” – på nudansk en ”balle”.

Feldballe er altså den bebyggelse, der blev anlagt i en skovrydning på en langstrakt bakke. Det passer vel ganske godt til området også i dag.

Geologisk har det sin forklaring ved, at Feldballe – og for den sags skyld også Taastrup – ligger på det yderste af de aflejringer, isgletsjeren fra Kalø Vig skubbede foran sig. Den langstrakte bakke er altså en morænebakke fra istiden, og da det er det yderste af isranden, hvor isen har stået og skuret frem og tilbage i måske århundreder, er landskabet blevet noget kaotisk med både frugtbare områder med ler og tungere materiale, og andre områder med sand og lettere materialer. Foran isranden hulede smeltevand lavninger i landskabet. Resultatet blev perlerækken af søer: Korupsø,

Øjesø, Lillesø og Langesø. Bag søerne kunne smeltevandet flyde langsommere og brede sig ud over landskabet – her dannedes store hedesletter: Tirstrup hedeslette, Skramsø hedeslette.

Tidligt i middelalderen kender vi godset Møllerup, og den kendteste ejer var kongens marsk (hærfører og ”førsteminister”), Stig Andersen Hvide, oftest blot kaldt Marsk Stig. Han ejede Møllerup i slutningen af 1200-tallet, og i 1286 blev han anklaget for mordet på kong Erik Glipping i Finderup Lade ved Viborg. Om han var den rigtige morder eller om han blev offer for et justitsmord som led i et storpolitisk opgør er aldrig blevet opklaret.

Under alle omstændigheder blev Marsk Stig erklæret fredløs og slog sig derefter med støtte fra den norske konge Erik Præstehader ned på øen Hjelm, hvor han fabrikerede falske mønter for at ødelægge den danske økonomi, og hvorfra han ledte det ene raid efter det andet ind mod fastlandet.

Kong Erik Menved skaffede sig et støttepunkt over for Hjelm ved at give den lille fiskerby Ebeltoft købstadrettigheder i 1301 – dermed var indbyggernes loyalitet mod kongen sikret. Senere, i 1313, lod han borgen Kalø opføre for at sikre sig kontrollen med det oprørske Syddjursland.

Oprindelsen til ”Kong Hans’s Lade”, der ligger ved Feldballe præstegård, fortaber sig i middelalderens tåger. Sagnet vil, at Kong Hans (1481-1513) har overnattet i bygningen, deraf navnet. Mere sandsynligt er det, at der er tale om et ”barfred”, der kan have tjent både beskyttelsesformål og have gjort det ud for et slags gæstehus i tilknytning til præstegården. Måske har bygningen oprindeligt stået ved Møllerup og er flyttet til Feldballe.

Det er sandsynligvis Marsk Stig, der lod Feldballe kirke opføre. Der er ude mod Langesø fundet en lergrav, hvorfra stenene til kirken ser ud til at stamme. Kirken blev fra starten præget af, at den var kirke for herskabet på Møllerup. Ikke mindst Møllerups ejer i begyndelsen af 1700-tallet, Elisabeth Rosenkrantz, har sat sit præg på kirken.

TAASTRUP

Også navnet Taastrup kendes første gang i 1220. Her staves det Tostorp, og det afslører, at landsbyen blev anlagt som en udflytterlandsby af en mand ved navn Tosti, et almindeligt mandsnavn i vikingetid og middelalder.

De to bynavne omtales i et dokument, hvor biskop Ebbo i Århus (1216-24) lægger ejendom til ”bispens bord i Fellæbalg og Tostorp”. Det menes, at mange gårde i Feldballe og Taastrup har hørt til bispen i Århus indtil reformationen.

Feldballe og Taastrup udgjorde et selvstændigt birk, altså retsområde. Birket kom efter reformationen under lensmanden på Havreballegård, men efter enevældens indførelse i 1660 overgik både Havreballegård og Feldballe birk til storkøbmanden Gabriel Marselis i Århus.

Det første nogenlunde nøjagtige kort over Danmark er Videnskabernes Selskabs kort fra 1795, hvor egnen omkring Feldballe-Taastrup og det sydlige Djursland ser sådan ud. Området nord og øst for Feldballe-Taastrup ligger på dette tidspunkt hen som sandflugt, og der er ikke mange skove tilbage på det ellers tidligere meget skovrige sydlige Djursland.

ROSENKRANTZERNE

I 1680 overtog Knud Gyldenstjerne Møllerup, og da han havde giftet sig ind i en af rigets fornemste slægter, Rosenkrantzerne fra Rosenholm, fandt han det nødvendigt at nedrive det gamle Møllerup, der stadigvæk havde præg af en gammel middelalderborg. I stedet opførte han det nuværende Møllerup, selv om det har set ganske anderledes ud dengang, først og fremmest ved at fremtræde i bindingsværk.

Skæbnen ville, at Knud Gyldenstjerne døde kort efter at han havde ført sin unge brud Elisabeth Rosenkrantz til det nyopførte Møllerup. Elisabeth var gravid med parrets første barn – det altså også blev det sidste: datteren Hilleborg, der senere kom til at overtage Møllerup.

Elisabeth giftede sig senere med Joachim Schack til Sneumgaard, men han døde også tidligt, så i 1700 vendte hun tilbage til Møllerup og levede de næste 21 år her som enke. Og hun kom til at sætte sit præg på hele egnen.

Hun opførte skoler til almuens børn – kendtest er skolen i det bindingsværkshus, der ligger lige ved lågen til Feldballe kirke. Det var noget ganske usædvanligt for den tid, omkring 100 år før der indførtes undervisningspligt i Danmark (1814).

Ingen tvivl om, at Elisabeth Rosenkrantz var mest optaget af at lære børnene deres bibel og katekismus. Hun var en meget from kvinde, gik trofast i kirke, og lod Feldballe kirke udsmykke i en stil, der var en betydeligt større kirke værdig. Imponerende er træværket i korbuen, og ikke mindre imponerende er våbenskjoldene og indskrifterne bag alteret.

Det rigt udsmykkede kor i Feldballe kirke – Elisabeth Rosenkrantz's værk.

Feldballe præstegård stammer fra slutningen af 1600-tallet, men er sikkert ombygget så mange gange siden, at det er begrænset, hvor meget der er tilbage af det oprindelige. Men det er under alle omstændigheder en af Danmarks ældste præstegårde, og den er naturligvis fredet.

Hvor mange af Feldballes gårde, der har hørt direkte under Møllerup på Elisabeth Rosenkrantz's tid, er uvist, men der tales om mindst tre.

1800-TALLETS FELDBALLE

Vi er så usædvanligt heldige, at Feldballe-præsternes "Liber Daticus", d.v.s. sognebeskrivelse, fra midten af 1800-tallet er bevaret.

Her får vi at vide, at ”byen” Feldballe bestod af to gader og to tværstræder. Der var 11 gårde, 8 huse med jord, og 13 huse uden tilhørende jord. Af husene var kun skolen grundmuret. Indbyggertallet var 271, fordelt over 60 familier.

Landskabet omkring Feldballe (Feldballe-Nødager pastorat) beskrives således: ”Meget frugtbar jord, men midterste del er skarpsandede jorder, der delvis er så slette, at dyrkning ikke kan betale sig. Strøget fra Langesø til Stabrand er – enkelte opdyrkede pletter nær – begroet med lyng. Strækningen mod Stabrand, Horstved, Skårupgård, Mårup er for en stor del lynggroede, mens strækningen mellem Stabrand og Feldballe er så ringe, at der ikke kan gro lyng. Norddelen af Taastrup mark er sandflugt, som dog nu er beplantet med nåleskov og marehalm.

Masser af stednavne fortæller, at det meste af pastoratet (bl.a. Feldballe, Ulstrup, Taastrup, Troldhuset...) i gammel tid har været skov. Flere står opført til skovskyld, selv om i dag kun Stabrand har skov. Det vides, at der af Wrangel i 1644 kappedes 466 bøge i Taastrup skov, 102 bøge og 14 ege i Feldballe skov”.

Pastor Hansen kan også omkring 1850 oplyse, at ”beboerne i disse sogne (Feldballe og Nødager) er i almindelighed skikkelige, veltænkende mennesker, men langsomme og ikke synderlig driftige eller vindskibelige. De driver heller ikke deres agerdyrkning med tilbørlig flid og kraft...der er idelig omsætning, ikke alene med kreaturer, men også med agre og englodder og parceller af gårdene...Oplysningen står på et temmelig lavt trin. Deres fornøjelse ved at læse står ikke på højde med kristne, og som en følge heraf er de temmelig uvidende. De kommer sjældent i kirke, vistnok en følge af, at de ikke kan følge et ordentligt foredrag og derfor ikke kan forstå en prædiken, hvorved interessen tabes. De er ligegyldige for de højere interesser, fordi de ikke forstår deres betydning...På samme tid er de ikke synderlig omhyggelige med at lade deres børn søge skolen. De holder dem ofte derfra uden særlig påtrængende grund og kan ikke indse, at de ikke kan konfirmeres uden at have tilstrækkelig kristendomskundskab. Dog vil dette med Herrens hjælp vel efterhånden blive anderledes, når en forbedret skoleundervisning og lærernes forenede bestræbelser vedbliver at virke til Guds riges fremme...”

Man kan godt få lidt medlidenhed med den stakkels præst...

--

Indbyggertallet i Feldballe sogn var 435 i 1801, og 888 100 år senere, i 1901. Disse tal afspejler den store befolkningstilvækst, der fandt sted i hele Danmark i 1800-tallet.

I de første tre årtier af 1900-tallet voksede Feldballe stadig, men langsomt. Indbyggertallet er i 1921 941, ti år senere i 1930 947. Derefter begyndte indbyggertallet langsomt at gå tilbage. Da der sidst i 1960'erne begyndte at være krav til kommunerne, der forudsatte en større administration, blev det nødvendigt for Feldballe sognekommune at blive slået sammen med andre kommuner for at kunne leve op til kravene. 1968 blev Feldballe og Thorsager-Bregnet sammenlagt til Rønde Kommune.

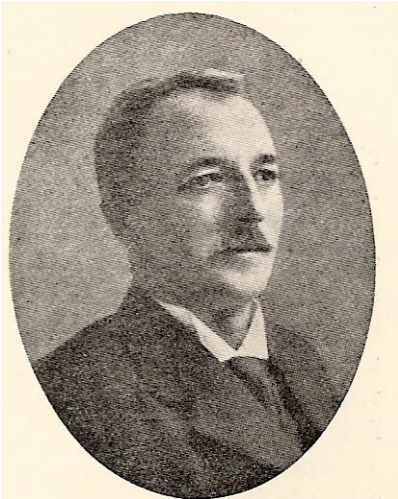
Feldballe og Taastrup på det første matrikelkort fra ca. 1830. Bemærk: ny vej fra Bjødstrup over Essig, Feldballe og Ulstrup til Ebeltoft – men ingen direkte vej mellem Feldballe og Taastrup.

PLANTNINGSSAGEN

Vi må forestille os landskabet omkring Feldballe-Taastrup i 1800-tallet som bart og først og fremmest præget af hede. Der var vidt udsyn til alle sider. Men i slutningen af 1800-tallet kom plantningssagen til sognet, båret af den foretagsomme førstelærer Kr. Holm, der blev ansat som lærer ved Feldballe skole i 1880. Han var dybt grebet af Dalgas' tanker om, at "hvad udad tabes, skal indad vindes" – en idé, der havde stor folkelig appel efter tabet af Sønderjylland i 1864.

Holm beskriver sit første bekendtskab med Feldballe således: "I august måned 1880 kom jeg som 26-årig ung mand gående på den usle landevej fra Kolind Station til Feldballe for at søge det derværende ledige lærerembede, og det forekom mig, som den vej gennem dette øde, fortørrede, mennesketomme landskab aldrig ville få ende. Her burde jo plantes, tænkte jeg, her burde der igen blive skov".

Holm nøjedes ikke med at tænke. Han fik Dalgas indkaldt til et stormøde om plantningssagen i Feldballe skole. Det lykkedes Dalgas at begeistre Feldballe-borgerne for sagen, og der blev stiftet en plantningsforening, der i de følgende årtier skaffede billige planter til alle, der ville gå i gang med tilplantning af de sandede jorder på egnen.

Kr. Holm (1853-1935), lærer i Feldballe 1880-1900

Holm virkede som formand for plantningsforeningen til 1906 – på dette tidspunkt var han blevet lærer i Ebeltoft. Han afløstes af gårdejer Marinus Pedersen i Stabrand, der igen afløstes af sin søn Peder Madsen Pedersen, Stabrand. Holms afløsere var ikke mindre engagerede og handlekraftige end han selv, og resultatet kender vi jo: det meste af egnen omkring Feldballe-Taastrup er i dag skov.

De kendteste tilplantere blev Johs. Friis, der fra 1901 opkøbte og tilplantede store arealer ved Skramsø, Ulstrup og syd og vest for Feldballe. 1918-19 opkøbte direktør Chr. Fabricius Skramsø-delen og opførte den nuværende hovedbygning ved Skramsø Mølle. Broderen Axel Fabricius var læge og tilplantede også store arealer, og han virkede som læge i Feldballe i mange år (død 1934).

Friis's søn fortsatte tilplantningerne, bl.a. i Feldballe Bakker, til op i 1950'erne. Han oprettede en stor planteskole i Ulstrup og flyttede den senere til Feldballe. Plantagerne i Feldballe Bakker ejes i dag af en søn af Johs. Friis junior, nemlig Peter Friis. Skramsø er stadigvæk i slægten Fabricius's eje, siden 1968 ved major Knud Fabricius.

DEN MISSIONSKE VÆKKELSE I FELDBALLE

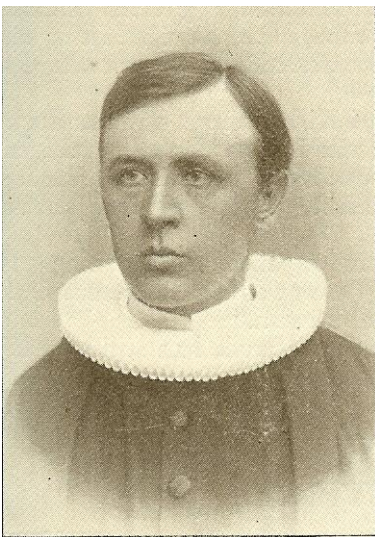
En helt afgørende begivenhed i Feldballe-Taastrup i slutningen af 1800-tallet var den indremissionske pastor Buschs virke som præst ved Feldballe kirke fra 1888 til 1893.

Udviklingen havde før Buschs ankomst peget meget i retning af en grundtvigiansk udvikling i Feldballe. Præsterne var grundtvigsk prægede, men kom åbenbart ikke i særlig tæt kontakt med sognebørnene. Førstelærerne Peder Sørensen i 1860'erne og Kr. Holm fra 1880 til 1900 var også grundtvigianske. Peder Sørensen oprettede og drev i samarbejde med præsten en grundtvigiansk højskole i Feldballe fra 1867 – skolen nåede dog ikke at få selvstændige bygninger, inden den blev nedlagt tre år senere i 1870.

Alt dette blev totalt ændret efter pastor Buschs ankomst til sognet i 1888. Han var ved ankomsten kun 34 år gammel. Han proklamerede fra begyndelsen: ”Jeg kommer ikke med fred, jeg kommer med et draget sværd!” Og det tør siges.

I sine prædikener kredsede Busch om de to veje, man kan vælge at gå i tilværelsen: enten vejen, der fører til Helvede, eller vejen, der fører til Himmerige. I blomstrende vendinger kunne han beskrive såvel den uendelige herlighed i Himmerige som den endeløse gru og rædsel, der ventede i Helvede. Han henvendte sig med forkærlighed til den enkelte i kirken. ”Hvor går du hen – til Himmelen eller til Helvede?”, lød spørgsmålet oppe fra prædikestolen, så hver enkelt var overbevist om, at det var lige netop ham eller hende, spørgsmålet var rettet til.

Efter en begravelsestale over en Feldballe-borger, der havde været glad for både kortspil og de våde varer, fortælles det, at en gårdmand gik direkte hjem og hældte alt husets brændevin i kloakken og alle kortspil i kakkellovnen, hvorefter han meldte sig under de frelstes faner og aldrig mere rørte hverken brændevin eller kortspil.

Pastor Axel Busch, præst i Feldballe 1888-1893.

Folk strømmede til Buschs prædikener, og vækkelsen bredte sig over både Feldballe sogn og naboområderne. Allerede to år efter Buschs ankomst blev der bygget missionshus i Kejlstrup, og det blev herefter vækkelsens centrum.

Modsat den gængse opfattelse var det ikke de fattige, der bar vækkelsen, det var tværtimod gårdmændene, især i Kejlstrup, der var et mere velstående område end Feldballe. Forpagter Rudolf Heilmann og greveparret på Møllerup var også med i bevægelsen.

Man skal ikke tage fejl af, at missionen udfyldte en vigtig social opgave, nemlig at få bugt med det alkoholproblem, som var en af tidens store svøber. Det var oftest kvinderne, der gik forrest i missionen og trak mændene med, vel fordi de kunne se fordelene ved at komme spiritussen og de store gilder med kortspil og dans til livs. En lille mistanke kan man også godt have om, at den unge kraftfulde præst har tiltalt kvinderne også på andre måder... men lad det så blive ved mistanken. At de forgudede ham er i hvert fald tydeligt.

Missionens gode sider var, at den bragte tryghed og velstand til huse i takt med at spiritussen blev opgivet. Den dårlige side var opdelingen i ”hellige” og ”ikke-hellige”. Det gik så vidt, at missionsfolkene oprettede deres eget missionsmejeri i 1902, Skaarup Andelsmejeri, hvortil der ikke

måtte leveres mælk om søndagen. Fra 1902 til 1952, hvor Skaarup Mejeri blev nedlagt, kørte der tre mælkevogne rundt mellem hinanden på Feldballe-Taastrup-egnen: missionsfolkene leverede til det missionske Skaarup Mejeri, mens de ikke-missionske som regel leverede til det private Bjødstrup Mejeri – enkelte andelsivrige bønder dog til andelsmejeriet i Grønfeld. Hvad gør man ikke for sin tro?

Pastor Busch forlod sognet i 1893, men vækkelsen blev derefter båret videre af de unge, han havde konfirmeret, og tog til i styrke i 1890'erne. Lærer Holm, selv grundtvigianer, skriver i sine erindringer: "Ingen, der hørte Busch, kunne undgå at blive påvirket. Den vækkelse, jeg blev vidne til ved pastor Busch, står som den største og mærkeligste oplevelse i mit lange liv".

SKOLERNE I FELDBALLE

Den første skole i Feldballe blev som tidligere nævnt opført ved indgangen til kirken af Elisabeth Rosenkrantz til Møllerup i begyndelsen af 1700-tallet. Der var degnebolig i den ene ende og skolestue i den anden. Da lærer Ole Trolde døde i 1831, blev hans bolig inddraget til fattighus, mens skolestuen fortsatte som skolestue, indtil en ny skole stod færdig i 1854, på den nuværende Lufthavnsvej.

Lærer var fra 1851 til 1880 Peder Sørensen, fra 1880 til 1900 Kr. Holm, fra 1900 til 1926 A. Sdr. Johansen, og fra 1927 til skolens nedlæggelse i 1955 Sigfred Pedersen. Han kom også til at virke som førstelærer ved den nye centralskole (den nuværende skole) indtil 1961.

Elever ved Feldballe skole 1913, bagerst lærer Johansen

På grund af det stigende elevtal oprettedes i 1889 Kejlstrup skole, hvor der i skolens "velmagtsdage" gik omkring 60 børn. Skolen blev nedlagt i 1955, og børnene overflyttedes til den nyopførte centralskole i Feldballe.

I den tidligere skolebygning ved kirken blev der etableret "pogeskole" for de mindste børn, en slags "børnehaveklasse" forud for den offentlige skole. Det vides, at der har været pogeskole ved en lærerinde Brodersen fra 1877 til 1897. Fra 1897 oprettedes en offentlig forskole for de mindste tre årgange, det var i bygningen med nuværende adresse Lufthavnsvej 6. Lærerinderne var Marie Jensen 1897-1941 og derefter Edith Rasmussen. Forskolen blev nedlagt i 1955 i forbindelse med opførelsen af centralskolen. Edith Rasmussen virkede ved den nye skole indtil 1975.

Feldballe forskole 1932, lærerinde Marie Jensen i midten.

Med den nye skoles opførelse i 1955 opfyldtes et længe næret ønske, og for den lille sognekommune var det en stor begivenhed. Sognerådsformand Magnus Udsen kunne i sin indvielsestale afsløre, at den gamle skole faktisk var erklæret uegnet til skole 35 år tidligere. Han betegnede opgaven med at opføre en ny skole som den største opgave, kommunen nogen sinde havde været stillet overfor.

TAASTRUP I 1800-TALLET

Som alle andre danske godser kom Møllerup i store økonomiske vanskeligheder efter statsbankerotten i 1813. Staten var nødt til at kræve store skatter ind for at betale sin gæld, og der var kun ét sted at hente pengene: hos landets godsejere. Godserne gik fallit på stribet, og Møllerup var ingen undtagelse.

Det fik nogle besynderlige konsekvenser, for en stor sandflugt i Taastrup nordkant var sidst i 1700-tallet blevet inddraget til sandflugtsbekæmpelse. Da sandflugten var bekæmpet færdig i 1830'erne var de nye ejere af Møllerup ikke klar over, at Taastrup Sande faktisk hørte under Møllerup, og de var heller ikke interesseret i at overtage det. I stedet blev det tillagt Taastrups "bymænd" i fællesskab. Bymændene skulle til gengæld forpligte sig til at holde den store runddysse midt i sandflugten, der nu var ændret til granskov, i orden.

Det særprægede lystanlæg med stensætninger og grotter i Taastrup Granskov blev anlagt af Hans Adolph Martens fra Hedegårdene ved Langesø, der i 1794 blev ansat som "Kgl. sandflugtskommissær" for at bekæmpe sandflugterne nord og øst for Feldballe-Taastrup. Det gjorde han så effektivt, at hans indsats blev brugt som eksempel andre steder i landet, og anlægget var sikkert tænkt som et minde om hans virke. Han fratrådte i 1845..

Derfor består interessentskabet "Taastrup Granskov" den dag i dag. Der holdes årlige generalforsamlinger, og indtægterne fra skovningen i området skulle så nogenlunde kunne dække udgifterne til generalforsamlingen, der i nogle år tog form af en stor fest i Taastrup forsamlingshus – en fest, der blev set frem til hvert år.

Korupsø, som Taastrups bymark grænser op til mod nordvest, blev i 1872 indtørret, og er det den dag i dag. Om end der af og til rumles med planer om at gøre den til sø igen.

Præsternes ”Liber Daticus” (sognebeskrivelse) fra midten af 1800-tallet siger om Taastrup:

Landsbyen har 10 gårde, 6 huse med jord, 4 jordløse huse. To gårde, bl.a. Eriksminde, og tre huse er udflyttede fra landsbyen. Der er 154 indbyggere, fordelt på 31 familier. Byen har kun en egentlig gade, men to veje går igennem byen.

Der er god jord syd for byen, sandjord nord for. Taastrup Sande var oprindeligt sandflugt, men blev tilplantet som plantage omkring år 1800 af kgl. sandflugtskommissær Martens til Hedegaard, der også stod for tilplantningen af sandflugten ved Skramsø Mølle og Hedegaard.

--

Forsamlingshuset i Taastrup blev opført i 1898, men klart nok ikke som et grundtvigiansk hus, som det ellers ofte var tilfældet med forsamlingshuse. Det var tænkt som et samlingssted rent praktisk - uden religiøse eller politiske overtoner – eller måske så også de ikke-missionske havde et forsamlingssted. Bestyrelserne for huset var fra begyndelsen især præget af landsbyens mange landarbejdere.

Huset blev revet ned i 1938 for at give plads for det nuværende forsamlingshus.

På bakken nordvest for Taastrup opførtes i 1864 en flot hollandsk vindmølle. Fra 1910 kom møllen i familien Mikkelsen Degns eje. Hat og vinger blæste af møllen i 1927, og den blev derefter ikke genopført. I stedet kom der en motormølle til Taastrup, etableret af Holger Mikkelsen ved landevejen – den fungerede til 1975.

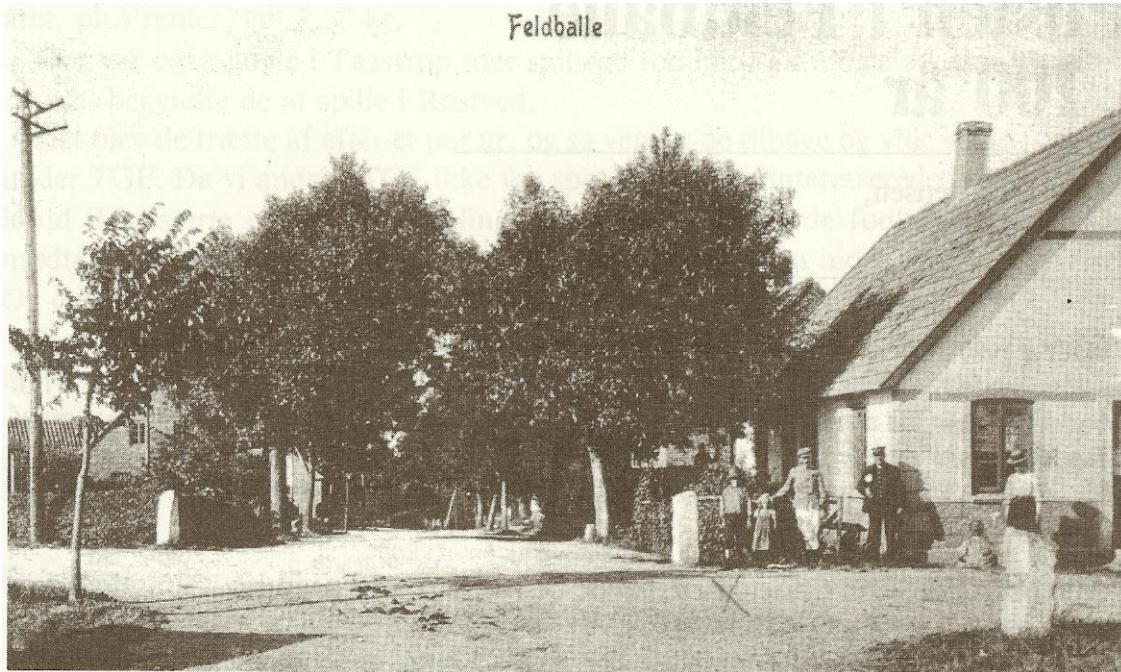
FELDBALLES BUTIKKER

Omkring år 1900 var Feldballe-Taastrup et samfund i fremdrift, i lighed med øvrige landområder i Danmark. Afgørende var demokratiets indførelse i 1848, og ikke mindst den frie næringslov, der fra 1857 gjorde det muligt at drive handel og håndværk uden for købstæderne.

I de første årtier af 1900-tallet var der tre købmandsforretninger i Feldballe. 1915 kom brugsforeningen til. ”Alligevel måtte vi til Taastrup, når vi skulle have brændevin, for hele Feldballe havde været tørlagt efter vækkelsespræsten Buschs tid på egnen. Jeg har såmænd gået en del ture til Taastrup med potflasken for at hente brændevin til de voksne”, fortalte Kr. Rasmussen mig – lidt bittert? - om sin barndom i Feldballe i det første årti af 1900-tallet.

Byen havde desuden to bagere og både skomager og skrædder. 1898 fik byen eget ”posthus” i form af brevsamlingsstedet på hjørnet af Lufthavnsvej – i 1925 blev det endda ophøjet til ”postekspedition”. Det ophørte i 1980, hvor ”posthuset” flyttede til købmandsbutikken overfor.

Posthusets forhistorie var, at forpagteren på Ulstrup Kro, Chr. Christensen, i 1880 blev ansat som ”brevsamler”, men brevsamlingsstedet måtte ikke være på kroen. Han opførte derfor et lille hus midt mellem Ulstrup og Feldballe, og herfra startede han postturen hver dag på slaget seks om morgenen – hvorfor han i folkemunde aldrig hed andet end ”Christian Sekspost”. Efterhånden blev det upraktisk med huset uden for lands lov og ret, så han opførte i 1898 huset på hjørnet af nuværende Ebeltoftvej og Lufthavnsvej, der herefter var Feldballes ”posthus”.

"Posthuset" i Feldballe på hjørnet af nuværende Ebeltoftvej og Lufthavnsvej. Ved hushjørnet postmester Chr. Christensen, oprindelig forpagter på Ulstrup Kro.

Brugsforeningen blev grundlagt i 1915, og det var byens gårdejere, der stod bag, og de dominerede bestyrelsen, men "de plejede at tage en boelsmand og en arbejdsmand med i bestyrelsen for et syns skyld", blev jeg fortalt af en ældre Feldballe-borger.

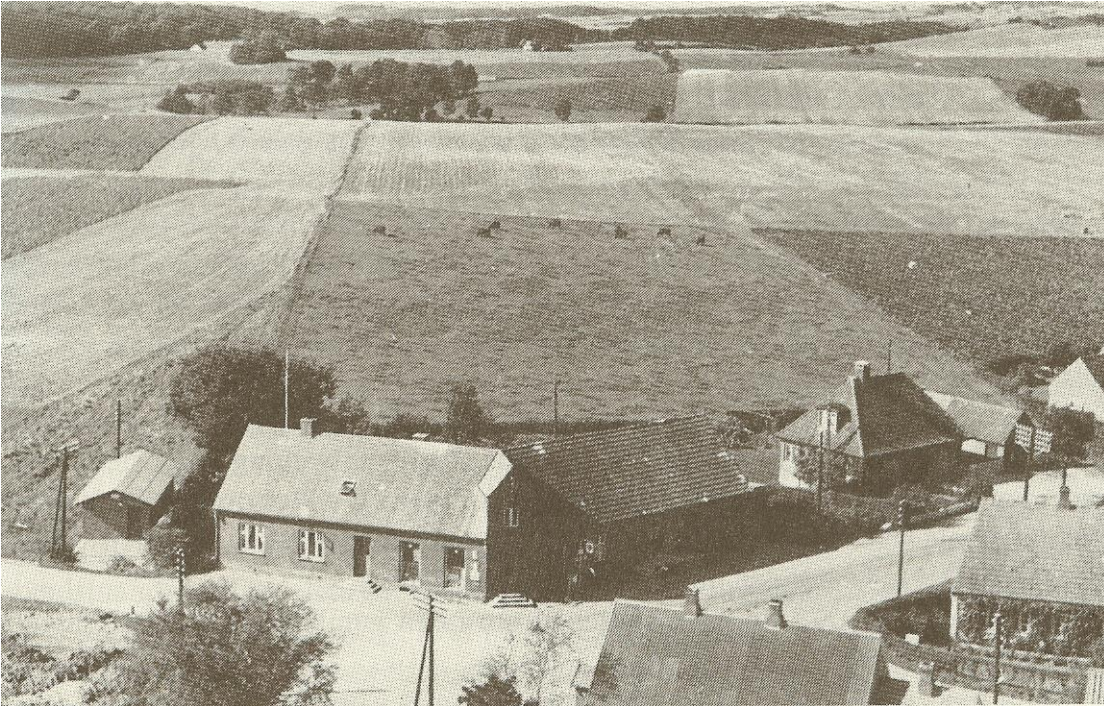
Brugsen ophørte i 1980'erne og blev i stedet til købmandsbutik, i mange år drevet som Spar-butik af købmand Bertel Clausen, der for nogle år siden solgte til den nuværende ejer.

I første halvdel af 1900-tallet havde Feldballe sin egen politibetjent, den navnkundige betjent Jönsson, der også var medlem af sognerådet.

Naturligvis fik Feldballe også egen telefoncentral i begyndelsen af 1900-tallet. Den kom til at ligge ved siden af missionshuset (nord for), der blev opført i 1929. Vandværket lå bag disse huse.

Feldballe Sparekasse var grundlagt omkring århundredskiftet 1900, men da det i 1970'erne havde svært ved at klare sig blev det slået sammen med Djurslands Bank, der til gengæld oprettede en filial i Feldballe, på den tidligere skræddergrund på hjørnet over for Brugsen / købmanden. I 1990'erne blev filialen nedlagt, og siden har der været motorcykelsalg på stedet.

Aage Mikkelsen oprettede i 1941 slagterbutik i Feldballe, nabo til Brugsen. Butikken blev nedlagt i 1969, da Mikkelsen gik på pension.

Feldballe 1954, Brugsen i midten, slagter Mikkelsen til højre, nederst til højre skrædderen, nederst i midten ses taget af "posthuset". Huset vest for Brugsen kan være et andelsfrysehus, som hørte tiden til.

TAASTRUPS BUTIKKER

Største virksomhed i Taastrup var købmand Haagensen's købmandsgård, der var landsbyens eneste købmandsbutik. Købmandsgården ejedes omkring århundredskiftet 1900 af købmand Danielsen, der omkring 1907-08 solgte til købmand Haagensen. Haagensen's søn Hans drev vognmandsforretning i byen og kørte landture for faderen.

Hos købmanden kunne man få alt. Daglige fornødenheder, tømmer, foderstof, alt. Mange af varerne blev hentet ved dampskibene fra Århus nede ved Nappedam. Til købmandsgården hørte naturligvis også en landtur, oprindelig med hestevogn, men senere med sønnen Hans Haagensen's prægtige Ford T.

Ud over købmandsgården var der både skrædder og manufakturhandel i byen. Skrædderen havde omkring århundredskiftet 1900 til huse i et hus, der lå som det første på højre hånd, når man kom til byen fra Århus-siden. Huset er for længst nedrevet for at give plads til en vejudvidelse.

Skrædderens barnebarn Laurits Andersen, Rostved, fortæller om sin bedstefar: "Bedstefar var blevet skrædder, fordi hans ene ben var kortere end det andet. Hans kundekreds var hele området en mils vej omkring Taastrup: Rostved, Ebdrup, Nødager o.s.v. Alle bedstefars og bedstemors børn lærte skrædderiet hjemmefra. Min mor havde af og til tøj hjemme for at hjælpe, når det brændte på i skrædderiet.

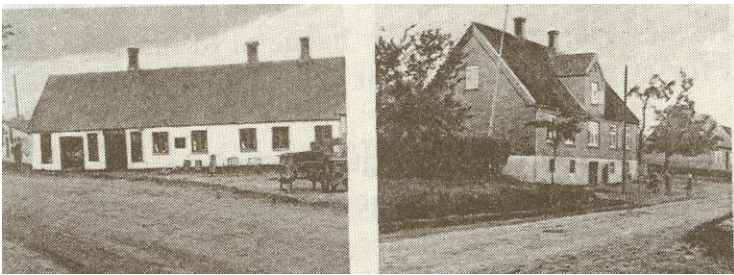
Bedstefar rejste ud på gårdene og tog mål til tøj, hvorefter hans svende og lærlinge kom og syede tøjet – alt var vadmestøj dengang.

Der var slet ikke plads til svende og lærlinge hjemme, så hvis det skete, at flere af dem overnattede hjemme, måtte de sove i høet oppe på loftet. Men normalt overnattede de på de gårde, hvor de syede, ligesom de naturligvis fik kosten der”.

Laurits Andersens far havde oprindeligt som så mange andre i Taastrup arbejdet på Møllerup, men i 1929 overtog han Bjødstrup Mejeris mælkeudsalg i Taastrup. Han kørte med mælkevogn rundt i både Feldballe og Taastrup, med hesten Klaus og en ringlende klokke, der meldte hans ankomst. Mælken solgtes i løse mål, men man gik dog over til flasker, før far holdt engang i 1940’erne.

Laurits Andersens mor indrettede brødudsalg i et lille skur, de selv opførte i haven. ”Der var en lille luge ud mod vejen, mens mor havde adgang fra en dør ud mod haven. Folk kunne ringe på en klokke, hvis mor ikke var der. Hun fik brødet fra baker Jensen i Rønde, og så solgte hun de berømmelige is fra Bjødstrup Mejeri. Skuret blev lidt af et tilholdssted for Taastrups unge, nok ikke mindst på grund af issalget”.

Manufakturhandlen var det nuværende Ebeltoftvej 20. Manufakturhandelen var muligvis oprettet af købmand Haagensen, men senere blev den drevet af fru Glavind, senere fru Taarup og senere igen fru Madsen.

Taastrup købmandsgård v. købmand Haagensen, samt manufakturbutikken ca. 1910.

Karetmager var der også i byen: karetmager Kruse, der byggede flere huse i byen og solgte dem til andre. Det sidste, han boede i, var Ebeltoftvej 18, hvor han havde karetmagerværksted til engang i 1920’erne. Karetmageriet blev afløst af vognmandsforretning ved vognmand Kruse, der muligvis var en slægtning (søn?).

I mange år havde Taastrup sin egen træskomager, kaldet ”træskomanden”. Mit gæt er, at træskomageriet ophørte så sent som i 1970’erne eller 80’erne.

Gartner Chr. Christensen drev i mange år et stort gartneri i Taastrup. Laurits Andersen stod i lære som gartner hos ham og fortæller: ”Vi var to lærlinge. Vi beskar frugttræer, sprøjtede, anlagde haver for folk. Gartner Christensen kørte rundt og solgte både blomster og grøntsager, og han havde fast stade i Tirstrup, hvor han stod to gange om ugen.

Gartner Christensens hest Jens var et vigtigt træk i Taastrups bybillede. Gartneren købte sammen med sin nabo, savskærer Holger Mikkelsen, en gammel Ford-bil. Jeg var mere end én gang ude for at spænde Jens for bilen, når det ikke behagede den at starte. Jens var betydeligt mere pålidelig”.

Taastrup havde oprindeligt haft sin bysmed i huset ude af Gedebjergvej – på grund af brandfaren var det praktisk, at smedjen lå lidt uden for byen. Bysmeden ophørte nogenlunde samtidig med at den unge smed Bachmann Skovsen etablerede smedje, hvor der senere var benzinstation og nu

trailersalg, omkring 1910. Smedjen blev i 1947 overtaget af sønnen Leo Bachmann Skovsen, der i 1966 ændrede smedjen til benzinstation og autoværksted. Han solgte i 1975. For ganske få år siden blev benzinstationen nedlagt, og i dag er der salg af trailere i ejendommen.

Holger Mikkelsen etablerede motormølle i Taastrup i 1928 og fra 1935 desuden savværk. 1975 ophørte motormøllen og der etableredes i stedet maskinsnedkeri på stedet.

Et særpræget islæt i Taastrup er "kølebarberen". Det er Bent Jacobsen, der i en menneskealder har kombineret en frisørforretning med salg af hårde hvidevarer. Det må være det eneste sted i kongeriget, hvor den kombination findes.

SOGN OG KOMMUNE

Feldballe sogn havde fra gammel tid haft præst fælles med Nødager sogn, så da det lokale selvstyre blev etableret sidst i 1800-tallet var det naturligt, at de to sogne også kom til at udgøre en fælles sognekommune.

Feldballe-Nødager sogneråd 1905. Stående: Smed R. Rasmussen, Tåstrup, gdr. Rasmus Rytter, Kejlstrup, bolsmd. Anders Madsen Jensen, Perstrup, grd. Rasmus Pedersen Bonde, Skårupgård, grd. Rasmus Rasmussen, Stabrand og grd. Søren Jensen, Mårup. Siddende: Gdr. Anton Nielsen, Feldballe, gdr. Jeppe Laursen, Nødager, amtsrådsmedlem, gdr. Jens Sørensen, Kejlstrup, gdr. Jens Peder Nielsen (Klemen), Kejlstrup og Karl Jensen (Karl i Her'n), Kejlstrup. I vinduet: Bestyrerparret af fattiggården i Kejlstrup, hvor billedet er taget.

Men i Feldballe var man utilfreds med fællesskabet, for man følte, at man var med til at betale til det noget fattigere Nødager. Møllerup var med til at generere et bedre indkomstgrundlag i Feldballe sogn sammenlignet med Nødager.

Derfor skiltes de to sognekommuner i 1908 og Feldballe blev en selvstændig sognekommune indtil sammenlægningen med Thorsager-Bregnet sognekommune til Rønde Kommune i 1968. Til denne kommune sluttede sig i 1970 yderligere Ugelbølle.

Rønde Kommune blev i 2006 slået sammen med Rosenholm, Midtdjurs og Ebeltoft kommuner til Syddjurs Kommune.

BESÆTTELSEN

Besættelsen 1940-45 fik helt specielle konsekvenser for Feldballe-Taastrup. Det skyldtes nærheden til den nye lufthavn i Tirstrup, som tyskerne begyndte at anlægge i 1944. Det gav arbejde til rigtig mange arbejdsmænd og vognmænd i de to byer, det resulterede i en meget besværlig dagligdag, da hovedvejen mellem Taastrup-krydset og Tirstrup blev lukket og der stod tyske vagtposter ved alle adgangsveje, og endelig betød det beslaglæggelse af flere ejendomme i området, bl.a. forsamlingshuset i Taastrup.

De engelske angreb på lufthavnen i krigens sidste halve år betød i flere tilfælde baldrede ruder i især Taastrup.

Som indledning til anlægget af lufthavnen fældede tyskerne hele skove og himlen var sort af røg i flere uger, da det fældede træ blev brændt af. 65 familier måtte forlade deres hjem, og flere af dem havde med møje og besvær gennem mange år plantet de magre jorder til og set frem til den dag, det kunne give udbytte – nu gik det hele op i røg i stedet.

Daværende præst i Feldballe pastor Th. P. Hansen fik spærret adgangen til sit andet sogn, Nødager, men blev forsynet med et "Ausweiss", så han kunne passere de tyske vagtposter. Men det var uhyggeligt at cykle gennem det militære område, især naturligvis i mørke om aftenen med de mørklagte cykellygter (kun en smal stribe lys i midten). Præstens kone oplevede i mørke at cykle ind i en pigtrådsspærring, men fik sig med noget besvær vristet fri og kom noget forrevet frem til en foredragsaften i Nødager.

Mange arbejdere og vognmænd, der arbejdede på flyvepladsen, flyttede til egnen og havde heste opstaldet på gårdene. Smeden i Taastrup havde en tysk soldat gående i smedjen, så tyskerne kunne sikre sig dels at de selv kunne få lavet arbejde i smedjen, dels at der ikke foregik illegal produktion af våben eller andet. Der var tyske vagtposter omkring forsamlingshuset, der fungerede som telefoncentral, med tyske telefondamer. Hvordan huset havde været indrettet, kunne lokalbefolkningen først se, da tyskerne havde forladt stedet.

Hvis man kikker godt efter, er der stadigvæk masser af minder fra tyskerne i området. De karakteristiske kamtakke fliser, som tyskerne anvendte ved flyverskjul og andet, ses flere steder. Langs hovedvejen, på sydsiden, ses tydeligt linjeføringen af den jernbane, tyskerne var i gang med at anlægge ved krigens slutning. Flere bunkers fra besættelsen ligger endnu på flyvepladsen. Men det mest karakteristiske mindesmærke må være den store hangar ved Lufthavnsvej, der er en af de

få tilbageblevne af de hangarer, tyskerne opførte efter nøjagtig samme opskrift overalt i de besatte lande. Der har været planer om at sikre dens bevarelse ved at indrette den til flymuseum, men det lykkedes ikke at skaffe økonomi til projektet.

Og så er der naturligvis lufthavnen i sig selv. Allerede året efter befrielsen åbnede SAS en flyrute til København fra den tidligere tyske lufthavn, og i dag har Feldballe-Tastrup takket være tyskerne direkte forbindelse til storbyer og feriesteder i en stor del af verden.

FORENINGSLIVET

Landarbejderforeningen i Taastrup blev stiftet i 1918. Da Landarbejderforeningen og Arbejdsmandsforbundet blev slået sammen i 1934, kom foreningen til at hedde DAF, Dansk Arbejdsmands Forbund. Den blev i 1970 sammenlagt med den tilsvarende forening i Rønde.

Den socialdemokratiske forening blev oprettet i Feldballe, sikkert omkring samme tidspunkt som fagforeningen i Taastrup.

En af de allervigtigste foreninger i Feldballe-Tastrup var Taastrup Gymnastik Forening, der blev oprettet i 1931. Efter sigende som resultatet af en flok unge karles snak i den lokale smedje, smed Bakmand, der havde smedje hvor der senere var benzinstation og nu salg af trailere.

TGF kom ud i sin første krise, da nogle af de unge ville spille fodbold. Det mente bestyrelsen ikke hørte til en gymnastikforening. Resultatet var at flere af de unge søgte til Rostved Boldklub for at spille fodbold der. Det ændrede stemningen i Taastrup, så fodbold kom på programmet fra omkring 1939. Sin egen fodboldbane fik TGF i 1952, idet kommunen købte jord fra præstegården til både skole og idrætsanlæg.

Med den nye skole i 1955 blev der også mulighed for at dyrke badminton i skolens gymnastiksal, fra 1973-74 også basketball. TGF havde endvidere i mange år et stærkt håndboldhold, som senere blev slået sammen med TRIF's tilsvarende, da det begyndte at knibe med tilslutningen.

Der var stærke kræfter i gang efter kommunesammenlægningen i 1970 for at få alle de tre idrætsforeninger i kommunen slået sammen. Men det endte med, at kun Rønde og Thorsager gik sammen og dannede Thorsager-Rønde Idræts Forening, TRIF, mens TGF valgte at fortsætte alene. De årlige sportsuger har været en af foreningens samlingsmærker.

Helt nye forhold for sporten i Feldballe-Tastrup blev der tale om, da Feldballehallen blev indviet. Ideen om en hal i Feldballe opstod omkring 1980 og var i mange år et hedt politisk emne. I sidste halvdel af 1990'erne taltes om en "grøn hal" eller et større "økologisk center", men det endte med en mere traditionel hal i tilknytning til skolen i 2004.

TGF's fodboldhold 1984, nyoprykket til serie 4

Taastrup og Omegns Husmoderforening blev stiftet omkring forsamlingshuset, men begyndte fra 1955 at bruge den nye skole. Omkring 1970 fik Husmoderforeningen også en fritidsskoleafdeling, der var meget aktiv i rigtig mange år: "Taastrup Husmoderforenings Aftenskole".

Humørklubben, en omsorgsklub for ældre, blev oprettet i 1966 med den nye skole som base. Der var aktiviteter i biblioteket, sløjdlokalet og skolekøkkenet. Efterhånden som deltagerantallet voksede til op mod de 50, blev det dog nødvendigt at flytte til forsamlingshuset – det skete i 1987.

Der er i tidens løb blevet spillet meget dilettantteater i forsamlingshuset, men i 1990'erne fik Feldballe-Taastrup sin egen revyforening, der mixede de to bynavne til Felstrup og altså blev til "Felstrup Revyen". Spillet foregik i forsamlingshuset og trak hvert år fulde huse en fredag og lørdag i november måned.

TRAFIK

Ebeltoftvej må i sin tid være anlagt vest om det gamle Taastrup og Feldballe, hvorefter begge byers udvikling er foregået langs den nye vej. De gamle kort viser et vejforløb fra Essig direkte til Feldballe, og det nye forløb via Taastrup må være kommet i forlængelse af, at den nye Århus-Grenaavej via Tirstrup (i stedet for langs sydsiden af Kolindsund) blev anlagt i 1850'erne.

Da begge bysamfund derefter udviklede sig langs Ebeltoftvej blev trafikken et problem i 1960'erne, hvor privatbilismen dels voksede generelt, og hvor Molslinien begyndte at sejle Ebeltoft-Odden. Derfor begyndte en debat om at få en omfartsvej væk fra begge byer.

Men spørgsmålet var jo, om vejen skulle gå øst om eller vest om. Det afklaredes i 1990'erne, hvor beslutningen om en østlig linieføring blev taget. Projektet er nogenlunde grydeklart, med en rundkørsel i krydset Lufthavnsvej-Grenaavej og derefter et forløb i kanten af engdalen øst for de to byer.

Foreløbig var der dog ikke råd til det store projekt, så midt i 1990'erne gennemførte det daværende Århus Amt i stedet en trafikdæmpning gennem især Feldballe ved skolen. Resultatet blev, at debatten om omfartsvejen tonedes ned, også fordi det efterhånden trængte igennem i diskussionen, at hvis trafikken blev ledt uden om byerne, kunne det komme til at koste både benzinstationen i Taastrup og købmanden i Feldballe eksistensen.

Helt stille blev der omkring omfartsvej-diskussionen, da Molslinien omkring årtusindskiftet begyndte at drosle ned på færgefarten over Ebeltoft og i stedet satsede mere på Århus. De generende færgetræk gennem byerne blev færre, og alle lastbiler og busser kom væk fra trækkene, da kombifærgerne alene begyndte at sejle over Århus.

Debatten om omfartsvejen er stilnet yderligere af, efter at hovedvej nr. 21 (Randers-Ebeltoft) i forbindelse med kommunalreformen overgik fra det nedlagte Århus Amt til staten. Alle er klar over, at herefter har en omfartsvej meget lange udsigter. Her spiller usikkerheden om fremtiden for Molsliniens Ebeltoft-afgange også ind.

Syddjurs Kommune har som konsekvens heraf ikke taget hensyn til omfartsvej-planerne, da man i øjeblikket planlægger en vestlig adgangsvej til Århus Lufthavn. Denne vej tager sit udgangspunkt i Taastrup-krydset og Kolindvej – i omfartsvej-planerne vil dette kryds blive nedlagt.

Efter 50 års diskussion om en kommende Rønde-omfartsvejs linjeføring – skulle den gå nord om byen eller syd om? – blev motortrafikvejen nord om Rønde en realitet i 1987. Motortrafikvejen ender i Taastrup-krydset, hvor trafikken fra Århus-siden fordeles mellem lufthavnen, Grenaa og Ebeltoft. Faktisk er Feldballe-Taastrup i dag så trafikalt centralt placeret, at byen har været nævnt som en mulig placering for et kommende Syddjurs rådhus – den gamle møllebakke vest for Taastrup med vid udsigt til alle sider og beliggenhed i centrum af vejnettet kunne måske være et godt bud?

Den dag, motortrafikvejen ændres til motorvej vil Feldballe-Taastrup være endnu mere trafikalt centralt placeret. Og den dag kommer sikkert også, hvor planerne om omfartsvejen øst om byen skal tages op af skuffen igen.

Hvad angår lufthavnen, så har der siden 1970'erne været planer om at flytte den til en placering vest for Århus, men efter kommunalvalget i 2005, der gav et nyt flertal i Århus Byråd, ser disse planer ud til at være endeligt opgivet. Så Feldballe-Taastrup beholder også sine internationale forbindelser i fremtiden.

BYUDVIKLING

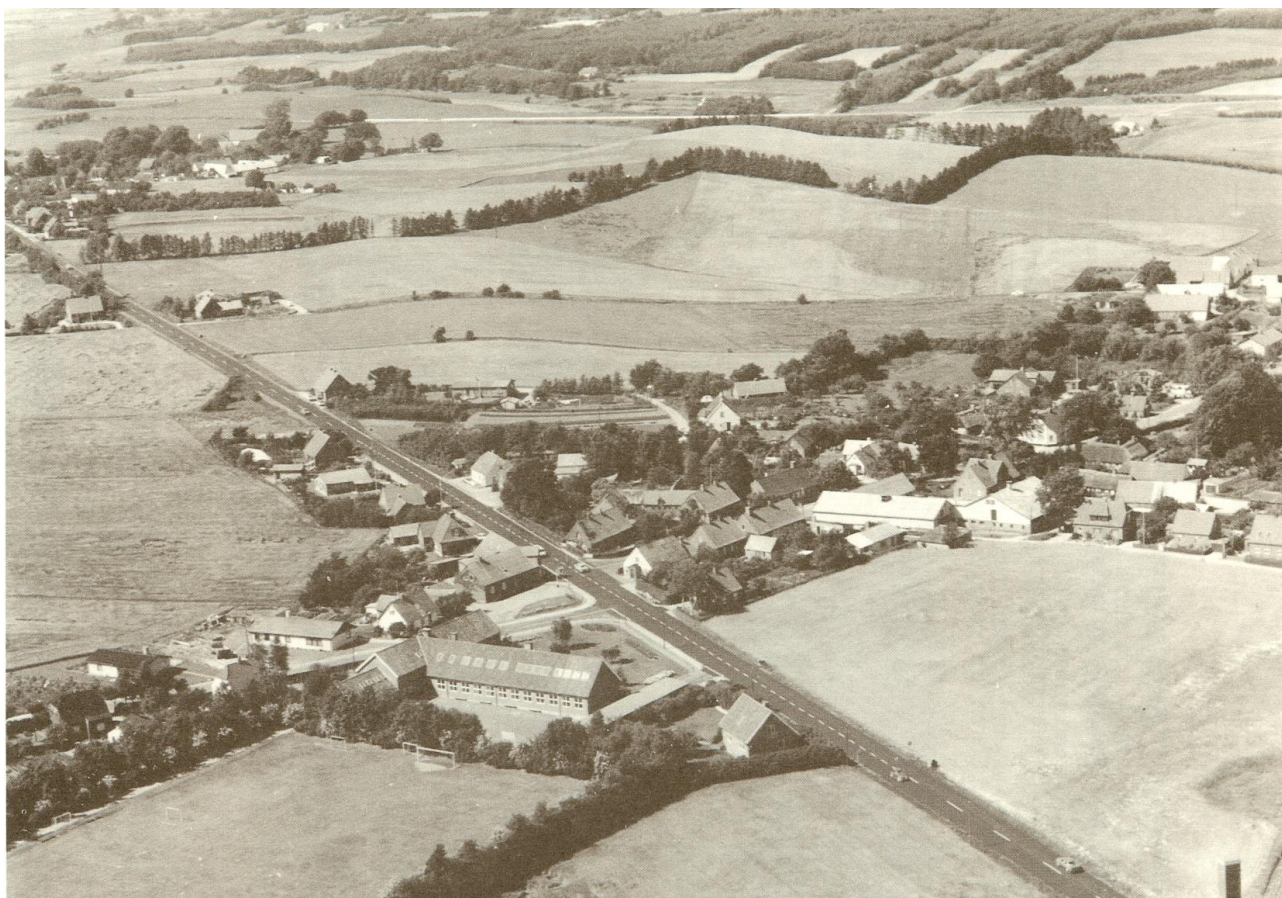
Noget af forventningen til sammenlægningen med Thorsager-Bregnet sognekommune i 1968 var, at der skulle komme skub i byudviklingen i Feldballe. Den lille sognekommune havde ikke selv kræfter til det. Kommunen blev administreret af sognerådet selv – der var stort set ingen ansat administration. Det hed sig, at regnskabet blev lavet ved sognerådsformandens køkkenbord.

Stemningen for sammenlægningen var derfor positiv i Feldballe-Taastrup, om end sognerådsformand gdr. Magnus Udsen, Taastrup, måtte tilføje, at ”man møder dog af og til røster, der nærer en vis ængstelse for, at man i Feldballe og Taastrup kommer til at ligge i udkanten af storkommunen”.

Efter det første valg i den nye Rønde Kommune blev Feldballe-Taastrup repræsenteret med to medlemmer i det nye sogneråd, nemlig den tidligere sognerådsformand Magnus Udsen, der repræsenterede Venstre, og socialdemokraten Aage Degn.

Aage Degn fortæller, at det meget hurtigt kom til en vældig diskussion med Kaløvigegnens Byudviklingsudvalg, der skulle godkende udlæggelse af byudviklingsområder i kommunerne, om muligheden for nye boligområder i Feldballe.

Men alle 13 i den nye kommunalbestyrelse stod sammen, og det blev godkendt, at der også skulle bygges i Feldballe, nemlig på arealet mellem Rolighedsvej og Ebeltoftvej, hvor der nu er 8 pensionistboliger og 12 parcelhuse.

Feldballe, luftfoto 1970.

Aage Degn og Magnus Udsen opfattede enigheden om byudviklingen som en prøve på, hvad det nye kommunefællesskab var værd. ”Hvis der ikke havde været absolut enighed, og hvis vi ikke havde stået fast i hele forløbet, så var nye udstykninger i Feldballe ikke blevet tilladt. Det ville i løbet af få år have betydet farvel til både skole og købmand. Så det var en helt afgørende sag for Feldballes fremtid”, siger Aage Degn.

Det næste store udstykningsområde var Grødehøjvænget, der kom til i 1970'erne og 80'erne. I begyndelsen af 1990'erne opførtes så de almene boliger ved Bakkevænget. 1995 fik Feldballe tilført en helt ny boligform, nemlig jordbrugsparcellerne på Søvej. I lokalplanen slås det fast, at det er

Rønede Kommunes politik at der skal være byudvikling i såvel kommuncetret Rønede som de tre lokalcentre Thorsager, Ugelbølle og Feldballe. ”Det er opfattelsen, at bosætning bedst fremmes ved at tilbyde utraditionelle, attraktive bosætningsformer”, hedder det i lokalplanen.

Planlægningsmæssigt er Taastrup en afgrænset landsby, mens Feldballe er lokalcenter. Derfor kom byudviklingen til at foregå fra Feldballe, men udbygningen tog retning mod Taastrup, og det har hele tiden været den underliggende hensigt, at de to bysamfund på et tidspunkt ville vokse helt sammen. Om denne hensigt holder i den nye Syddjurs Kommune, vil vise sig, men det vil være min opfattelse, at hvis man ønsker fortsat udbygning i området, sikres det bedst ved, at man lader de to bysamfund vokse sammen og blive til fælles lokalcenter.

I begyndelsen af 2000-tallet begyndte udbygning af Grødehøjvænget med yderligere en halv snes parcelhuse.

2002 tilkom Feldballe-Taastrups hidtil mest særegne bydel, nemlig Friland. Baggrunden for dette boligområde er bl.a. en idé om, at ”danskernes dyre og gældstyngede boliger” er et problem, der kan kombineres med den ”stigende interesse for ordentlige og sunde byggematerialer”, så der bygges boliger af billige materialer og genbrugsmaterialer ved selvbyg, så man ikke bagefter sidder i gæld, der tvinger folk ind i gældsælden. Projektet vil desuden fremme antallet af selvstændige, der arbejder hjemmefra, så der også er liv i landsbyen i dagtimerne.

Friland 2006, der bygges utraditionelt.

Friland er blevet landskendt gennem en række TV-udsendelser, idet Danmarks Radio har været med til at føde ideen.

Allerede 2006 var man klar med lokalplanen for etape 2 af Friland. På samme tid var etape 2 af Grødehøjvænget opfyldt – nu ventes der spændt på den nye Syddjurs Kommunes udspil til nye byudviklingsområder i den nye kommuneplan, der fremlægges til debat efteråret 2009.

Midt i 1990'erne blev der opført en børnehave i tæt tilknytning til skolen i Feldballe. I 1980'erne var der kommet både børnehaveklasse og SFO til skolen. Skolen blev udbygget i flere omgange, men den største forandring kom nok med hallens indvielse i 2004, der også frigjorde skolens gymnastiksal til udvidelser.

Også midt i 1990'erne blev Egnarkivet i Rønde flyttet til nyrestaurerede lokaler i præstegårdens avlsbygninger, der ikke mere var i brug til deres oprindelige formål, men var fredede og skulle finde anden anvendelse. Bygningerne var som skabt til lokalhistorisk arkiv og værksted, men det krævede en del pædagogik at skabe forståelse for, at Rønde-borgere fremover skulle søge deres områdes historie i Feldballe. Som man siger i Feldballe: der har altid været længere fra Rønde til Feldballe end omvendt... Men flytningen har været en stor succes, og i dag er alle tilfredse med de rigtig gode forhold i Feldballe.

Så – hvis I vil vide mere om Feldballe-Taastrups historie, så aflæg Egnarkivet i præstegården et besøg....

(Skrevet af Vilfred Friborg Hansen 2009)